

זמן נשים: איך הצליחו בנות צלפחד לשנות את החוק האלוקי? מבוסס על לקו"ש ח/171 ואילך

חבורת גברים שיחקה קלפים ולפתע צלצל הטלפון על השולחן. אחד הרים אותו ואמר בנדיבות: "כן יקירתי, כל מה שתבקשי. את רוצה לקנות ספה חדשה? הכול בסדר. להחליף גם את השולחן על יד הספה? תרגישי בנוח. תוצרת איטלקית? אין בעיה, מגיע לך".

הוא סיים את השיחה ושאל את החבר'ה: "של מי הטלפון הזה? מישהו יודע?!"

יש שני סוגי גברים בעולם: חכמים וטיפשים. החכמים מסכימים מיד למה שהאישה מבקשת, בעוד שהטיפשים מנסים להתווכח, ואז מורידים את הראש אחרי שעתיים. גבר חכם יודע שאין טעם להתווכח עם אשתו, משום שהיא תשיג בסוף את מה שחשוב לה. אישה מגיעה בסופו של דבר אל היעד שהיא רוצה להגיע אליו. זה אולי מה שאומר הקב"ה לאברהם אבינו: "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה", כי בין כך היא תנצח בסופו של דבר, אז מוטב לחסוך את הכאב ראש באמצע...

הדבר המעניין הוא שזה לא עובד רק אצלנו, אלא גם אצל הקב"ה. השבוע קוראים את אחת הפרשיות החזקות והמפתיעות בתורה, לפיה חמש נשים מכופפות את החוק. ולא את החוק האנושי, אלא את החוק האלוקי. חמש בנות צלפחד תובעות בעדינות ובתוקף את זכותן בארץ ישראל, משה לא מוצא מילים לענות להן ומעביר את משפטן לפני ה', וריבונן של עולם מודה שהן צודקות: "כן בנות צלפחד דוברות". בעקבות המקרה נוצרת תקנה חדשה, לפיה בנות יורשות את אביהן כשאין להם אחים.

היום אנו רוצים לצלול לעומק סוגיית בנות צלפחד ולשאול שלוש שאלות גדולות ומהותיות: א. על מה בכלל התבססה הטענה שלהן? הרי על פניו לא הייתה כל עילה משפטית לתבוע את שינוי החוק?

ב. חמור מכך: האם טענתן אינה בבחינת חוצפה?! האם אין זו הכרזת מרד לערער על החוק האלוקי ולתבוע יותר ממה שנקבע עבורן?!

ג. ועוד שאלה צדדית ומעניינת בפני עצמה: למה משה השתתק מולן? האם מי שעמד בפני גדולי המעצמות של התקופה, מי שגבר על פרעה, עמלק ועוג מלך הבשן – נרתע מקבוצת נשים?!

המפרשים לאורך הדורות וכן הרבי מליובאוויטש בדורנו מפיקים מהסיפור הוראות רבות משמעות.

ב. ארבעים שנות הנדודים במדבר הגיעו אל קיצן ובני ישראל הגיעו לשפת הארץ המובטחת. זה היה הרגע לדבר תכל'ס ולחלק את הנחלות העתידיות בין שנים עשר השבטים. זה הרגע שהכריע אלו שבטים יקבלו את הקרקעות הקדושות סביב ירושלים, את הקרקעות היקרות לאורך קו החוף בשרון, ומי יזכה במי הים התיכון בהם התגלה הגז של יצחק תשובה.

פרק כו בפרשתנו מונה את שמות בני המשפחות שהשתתפו בחלוקת הנחלות ומעניק את ההוראות איך לבצע את החלוקה: "לרב תרבו נחלתו ולמעט תמעט נחלתו". רש"י מסביר שהיה זה שילוב של הגרלה, רוח הקודש וחלוקה על פי גודל השבט ומפתח המשפחות.

אחר כך מתחיל פרק חדש בתורה, פרק כז, ומספר על דרמה שהתחוללה:

1. במדבר כז: ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה ... ואלה שמות בנתיו מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה: ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ... לאמר: אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו: למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן? תנה לנו אחזה בתוך אחי אבינו: ויקרב משה את משפטן לפני ה': ויאמר ה' אל משה לאמר: כן בנות צלפחד דברת נתן נתן להם אחזת נחלה בתוך אחי אביהם.

בנות צלפחד היו חמש אחיות יתומות, שאביהן צלפחד מת 40 שנים קודם. הן היו רווקות מבוגרות שלא נישאו לאיש¹ וכאשר החלה להתבצע חלוקת הנחלות בארץ, הבינו שהן הולכות להישאר מיותמות, ללא קרקע. שכן בסיס החלוקה היה לגברים, בעלי משפחות ולהן לא הייתה משפחה. בנוסף, הן לא היו יכולות לקבל את הנחלה שהייתה אמורה להיות שייכת לאביהן, צלפחד, משום שהתורה ציוותה שרק בנים יירשו את חלק האבות ולא בנות.

הסיבה היסודית לכך שבנות לא יורשות היא **שבטית**, כדי לשמור את הנחלה בקרב בני השבט. שכן אישה שיורשת נחלה, מעבירה בדור הבא את נחלתה לילדיה והם הרי מיוחסים לשבט האב, וכך ייצא שאיים בתוך נחלת שבט אחד, ינדדו לנחלת שבט אחר והשבט יפסיד את חלקו. (ראו עוד בהערה²).

נשים אחרות היו מרכינות ראשן בהכנעה ואומרות 'זה החוק'. הרי ההוראות האלוקיות כבר ניתנו ונראה מסדר הפסוקים שאפילו ההגדרה כבר התקיימה. אבל לא בנות צלפחד. הן נכנסו בכבוד לבית המדרש, נעמדו לפני משה ואלעזר ותבעו את כבודו של אביהן. הן טענו כי היות שאין להם אחים, עליהן לרשת את נחלת אביהן כדי שזכרו לא יישכח. משה הקשיב בסבלנות ולדברי רש"י "נתעלמה ממנו הלכה". הוא שכח מה שמע מה' בנושא. משה הפנה את השאלה לקב"ה ורבונו של עולם הכריז על עדכון החוק. אכן בנות צלפחד צודקות והן יקבלו את חלק אביהן.

המדרש יוצא מהכלים מהחיבה שלהן לארץ ישראל ורואה בה המשך מאותה צדקות מופלאה שאפיינה את נשות אותו הדור, דור יוצאי מצרים:

במדבר רבה כז: 'ותקרבנה בנות צלפחד' - אותו הדור היו הנשים גודרות מה שהאנשים פורצים. שכן אמר להם אהרן [לחוטאי העגל] 'פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם' ולא רצו הנשים ומיחו בבעליהן, שנאמר 'ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם'. וכן במרגלים שהוציאו דיבה ... הנשים לא היו עמהם בעצה שנאמר 'ולא נותר מהם איש' - איש ולא אישה ...

כמובן, כל אחד תמה: איפה רואים אצלן חיבת הארץ? אולי הן חובבות נדל"ן?! הרי האלטרנטיבה שלהן הייתה להישאר בלי כלום?. החתם סופר עונה שחיבת הארץ בלטה בכך שהן באו משבט מנשה, והרי חצי השבט הזה נשאר עם בני גד ובני ראובן בעבר הירדן, ובכל זאת בנות צלפחד התעקשו לקבל חלק בתוך הארץ ולא בעבר הירדן.

אולם ישנו פירוש נפלא שמעצים את צדקות הנשים הללו (בספר "אזנים לתורה", הרב זלמן סורוצקין, מראשי מועצת גדולי התורה). עלינו לשים לב אל המילים הפותחות את הפרשה: "ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר", וברש"י: "מגיד שלא עמדו לפניהם אלא בשנת הארבעים **אחר שמת אהרן**".

בנוות צלפחד התקרבו לתבוע את חלקן אחרי מיתת אהרן, ובספר דברים מספר רש"י (י, ו) כי אחרי מיתת אהרן התרחש משבר נוסף ביחס לארץ ישראל. בעקבות מיתת אהרן הסתלקו ענני הכבוד שליוו את העם והם שוב הרגישו חלשים ומובסים. קבוצת אנשים ברחה מהמחנה במטרה **לשוב למצרים** ובני לוי נאלצו לרדוף אחריהם **ולהרוג כמה מהם** במטרה לבלום את המרד. וזה בדיוק הרגע בו בנות

¹ בהמשך יזכר שאביהן היה מקושש העצים שמת עוד לפני מתן תורה או אחד מהמעפילים שמתו מיד אחרי חטא המרגלים. וכיון שעמדו אז בסוף ארבעים השנים במדבר, הן היו לפחות בנות ארבעים. למה הן לא התחתנו? בפשטות היו יתומות עניות ולא היה מי שידאג להן. אבל ראיתי פירוש מעמיק יותר, לפיו זה גופא הייתה מעלתן: הן באו **לשמור זכר אביהן** ולכן נשארו רווקות כדי לתבוע בבוא היום את מימוש נחלתן ובכך לעשות זכר לאביהן. אבל אם היו נישאות, כבר היו מתייחסות אל הבעל ולא יכולות לתבוע חלק אביהן.

² **ירושת הבת בימינו**: דין אי-ירושת הבת נמשך גם אחרי חלוקת הנחלות בארץ, ולפי דין תורה, הבת אינה יורשת במקום שיש לה אחים. ההסבר המקובל הוא שבתפיסה התורנית, האישה אינה מתעסקת עם כסף ותמורת זאת היא מבוטחת לעולם מצד אביה ובעלה. הבעל חייב בכתובה וחייב במזונות האישה והילדים, ואילו האישה אינה חייבת בכל התשלומים הללו. כך שנשים אינן זוכות בירושה אבל **גם אין להן חובות כספיים**. בנוסף, חכמים יצרו תקנות נוספות כדי לתת לבנות יתומות מזונות וכספים מירושת האב כדי לבטח אותן. עם זאת בימינו מקובל (בדרך כלל) שנשים נוטלות חלק בירושת האב כמו הבנים, משום שהן יכולות לקבל חלק מלא לפי חוק המדינה, וכך יוצא שאנו דוחקים אותן ללכת לערכאות כנגד דין התורה ולכן מוטב להגיע להסכמה. בנוסף לכך, אבא בימינו שרוצה להיות בטוח שבתו תקבל את חלקה גם לפי דין תורה, יכול לכתוב שטר צוואה שהוא "מתנה מחיים", בו מחלק את רכושו לכל הילדים "מכאן ולאחר מיתה", וכך השטר חל בפועל אחרי הפטירה אבל כוחו יפה כבר מחיים, ועל מתנה מחיים לא נאמר דיני ירושה בתורה.

להרחבה: http://www.daat.ac.il/he-il/mishpacha/peruk/yerusha/diney_yerusha.htm

צלפחד ניגשו אל משה לתבוע נחלה בארץ ישראל: הנדל"ן היה רק תירוץ, הם ביקשו להציף את חיבת הארץ. כי באותו הדור, נשים התגלו בגדלותן. הן גדרו שוב ושוב את מה שהגברים פרצו.

אזנים לתורה: אינו מובן: האם צריך להיות חובב הארץ כדי לתבוע חלקו?! אלא מרד המרגלים נשאר רישומו בכל ימי נדודי ישראל במדבר. ואחרי מיתת אהרן כשנסתלקו ענני הכבוד התייראו בני ישראל מהכנעני ושוב ח' מסעות בדרך למצרים אלא שהלויים נלחמו בהם [והרגו כמה מהם] והחזירום..... זהו שנאמר 'ותקרבנה' - שמהירו אחרי מיתת אהרן לבקש נחלה בארץ ישראל טרם שעשה זה איש.

עד כאן המילים הטובות ומכאן עולות השאלות העצומות: א. האם הן עצמן לא חוללו מרד?! האם זו לא חוצפה לערער על הסדר האלוקי?! אם ה' רוצה לתת להן נחלה היה מורה על כך בעצמו?

ב. לגופה של טענה: כלל לא ברור מה ה'קייס' שלהן? מהי העילה המשפטית עליה התבססו? נכון, חז"ל שיבחו את חכמתן במילים מיוחדות, אבל על פניו אין כאן לא חכמה ולא ידע אלא בורות גמורה.

2. מדרש אגדה: חכמניות היו, צדקניות היו, דרשניות היו... שהיו אומרות למה יגרע שם אבינו.

הטענה שהן הציגו הייתה למה אבא צריך להפסיד בגלל שאין לו בן? אבל זאת טענה חסרת טעם, משום שגם אם היה לצלפחד בן לא היה זכאי לקבל חלק בארץ? שכן הארץ התחלקה לדור באי הארץ וצלפחד כבר מזמן מת, הוא לא היה חלק מאותו הדור?

הנה הגמרא מביאה מחלוקת אם הארץ התחלקה לדור "יוצאי מצרים" או לדור "באי הארץ", הדור שנולד ליוצאי מצרים אשר מתו בחולות המדבר. מצד אחד נאמר:

וארא ו: לכן אמר לבני ישראל... והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם... והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה.

מצד שני נאמר בפרשתנו: **במדבר כו,נג:** לאלה תחלק הארץ במספר שמות – **רש"י:** שני אחים מיוצאי מצרים שהיו להם בנים בבאי הארץ, לזה אחד ולזה שלושה, האחד נטל חלק והשלושה נטלו שלושה, שנאמר: **'לאלה תחלק הארץ' [לדור באי הארץ ולא לדור יוצאי מצרים],**

רש"י מביא השלכה פשוטה בין הגישות: נחשוב על שני אחים מיוצאי מצרים שלאחד מהם נולד ילד אחד ולשני עשרה ילדים. אם הארץ התחלקה לדור יוצאי מצרים, כל אחת מהמשפחות נוטלת חלק אחד. אבל אם התחלקה הארץ לדור באי הארץ, המשפחה הראשונה תקבל חלק אחד והשנייה עשרה חלקים. למעשה, ההכרעה ברש"י לפי פשוטו של מקרא היא שהארץ התחלקה לדור **באי הארץ**. כיון שדור יוצאי מצרים נענשו ואיבדו את חלקן בארץ לאחר שמרדו בה בחטא המרגלים.

וכאן עולה השאלה העצומה על טענת בנות צלפחד: מהן רוצות מאבא שלהן? הוא מת לפני ארבעים שנה ואינו כאן ליטול חלקו? הרי כל הדור שלו לא קיבל כלום בארץ? הגמרא כבר מקשה:

בבא בתרא קיח,ב: בשלמא למאן דאמר ליוצאי מצרים היינו דקא צווחן בנות צלפחד, אבל למ"ד לבאי הארץ אמאי צווחן? הרי אינו כאן ליטול חלקו?

רש"י מבין את הבעיה בטענתן ולכן מביא פירוש ארוך ומורכב לנמק את ההיגיון שלהן:

במדבר כז: אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח כי בחטאו מת – **רש"י:** לומר לא בחטא מתלוננים [אחרי המרגלים שנאמר 'וילונו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן לאמר אתם המתם את עם ה'"] ולא בעדת קרח שהצו על הקב"ה, אלא בחטאו לבדו מת... רבי עקיבא אומר: מקושש עצים היה, ורבי שמעון אומר: מן המעפילים היה.

וכמובן, אפילו מילה אחת לא מובנת: לאן הן חותרות? איך זה מקדם אותן לקבל חלק בארץ? ומהן מכניסות את קורח? האם הן באות להחניף למשה שאבא שלהן היה מהצד של הטובים?! האם הן נותנות לו שוחד ברמה הבזויה ביותר - לא במעטפות אלא במילים?! ומה חשוב להן לספר באיזה חטא אביהן מת שזו פגיעה בכבודו? וכי מצאנו באיזה מקום שאדם חוטא מאבד את חלקו בארץ?

ג. ויש כאן עוד שאלה שלישית צדדית: מה משה נרתע מהן? רש"י אומר ש"התעלמה ממנו ההלכה", היינו שהוא כבר שמע אותה מה' ושכח ממנה כרגע - והשאלה היא מה קרה למשה רבנו?

ג. נתחיל עם השאלה האחרונה: למה התעלמה ההלכה ממשה?

מעניין לשים לב שזאת הפעם השנייה שזה קורה ובתכיפות די קרובה. רק השבוע שעבר קראנו כיצד זמרי ניגש עם כזבי ושואל: "זו אסורה או מותרת? ואם תאמר אסורה – בת יתרו מי התיר לך?". ושוב נאלמת לשונו של משה ומתעלמת ממנו ההלכה שכבר לימד אותה לישראל. רק אומץ לבו של פנחס מציל את המצב כשהוא קם ונזכר בהלכה שלמד ממשה בעצמו: "הבועל ארמית קנאים פוגעים בו".

מה אפוא הדמיון בין שני המקרים הללו שגרם להתעלמות ההלכה מרבים של ישראל?

הרבי מליובאוויטש מביא רעיון חזק: בשני המקרים הללו הפכו את משה ל**משוחד**, עירבו אותו בכוח בתוך הסיפור והפכו אותו לבעל אינטרס, והקב"ה רוצה ללמד שאפילו משה רבנו אינו רשאי לפסוק כשיש לו נגיעה בדבר. הנגיעה האישית יותר חזקה אפילו מיושר לבו של גדול הנביאים.

זמרי טען "בת יתרו מי התיר לך", ולכן כל מה שמשה יענה יהיה לא משכנע: אם יאמר שכזבי מותרת, יאמרו לו "בטח מותרת כי אשתך מדיינית כמותה". ואם יאמר אסורה, זה יהפוך אותו עצמו ל"לעג" שהוא חי עם אישה מדיינית. [והעם הנסער לא היה פנוי לשמוע את החילוקים בין ציפורה קודם מתן תורה והתגיירה, לכזבי שהגיעה לשם זנות]. וכך בנות צלפחד הכניסו לתוך הסיפור את קורח והזכירו שאבא שלהם לא היה נגד משה - וכיון שכך משה לא יכול כבר לומר מילה בנושא³.

הרבי הביא פעם דוגמה מדהימה עד כמה השוחד העצמי משבש את הדעה: פעם נכנס יהודי לרבי והתלונן על רב מסוים שדואג לטובת עצמו ולא לטובת האינטרסים הקהילתיים. הרבי חיך ואמר כי זה באמת יכול לקרות ולראיה הוא רוצה לחלוק אתו הלכה מעניינת. בזמן שבית המקדש היה קיים, היו מתאספים זקני הסנהדרין בסוף החורף כדי להחליט אם לעבר את השנה ולדחות את חודש ניסן. אחד השיקולים לעשות זאת היה כשהדרכים היו בוציות אחרי החורף ועולי הרגל לא היו יכולים לעלות לירושלים, ולכן היו דוחים את הפסח בחודש אחד.

אמנם הגמרא מדגישה (סנהדרין יח,ב) שלא היו מזמינים לדיון את שני ראשי העם: את המלך ואת הכהן הגדול. את המלך לא הזמינו משום שהיה לו אינטרס להוסיף חודש לשנה, משום שהיה משלם קצבאות לחיילים בסוף השנה וכך היה דוחה את התשלום בחודש. ואילו את הכהן הגדול לא הזמינו מהסיבה הפוכה: שכן הוא לא רצה להוסיף חודש לשנה. משום שכאשר מוסיפים חודש, חודש תשרי נדחה בשלושים יום ואז יום הכיפורים יחול עמוק יותר בחורף, באוקטובר, והמים במקווה לאורך עבודת יום הכיפורים – שכוללת חמש טבילות ועשרה קידושי ידיים ורגליים – יהיו קרים יותר.

"כעת תראה מה כתוב כאן", חידד הרבי לבן שיחו, "הכהן הגדול הוא האיש הגדול בעם ישראל ומדובר על טובת הנאה פחותה ביותר. כמה כבר ההבדל בין צינת המים בתשרי לצינת המים בחשוון. ובכל זאת, כאשר מדובר על נגיעה אישית – איש אינו יכול להימלט מכך".

הלקח שהפיק הרבי מהנושא הוא מאלף: אלו דברי רבי יהושע בן פרחיה בפרקי אבות: "עשה לך רב". שכן האדם אינו יכול להיות הפוסק של עצמו וגם כשנדמה לו שהוא אובייקטיבי – הוא כלל אינו כזה.

3. ליקוטי שיחות יג/97: אצל בנות צלפחד אומר רש"י 'ויקרב את משפטן לפני ה' – נתעלמה ממנו הלכה' [שידע ההלכה ונשכחה ממנו], וכן בפרשת זמרי כתב שנתעלמה ההלכה ממשה [אף שכבר לימדה בעצמו לישראל]. ויש לבאר: משה היה נוגע בדבר בשתי ההלכות: במעשה זמרי אמרו לו 'בת

³ סיפור מופלא ששמעתי מאבי: רבי יהושע כץ מהעיר קראקא היה מחשובי הפוסקים, מחבר ה"פרישה", ה"דרישה" ו"מאירת עיניים" ומפורסם בכינויו ה"סמ"ע". פעם הסמ"ע הדפיס ספר אצל מדפיס בפולין ופרץ ביניהם וויכוח על התשלום. הסמ"ע הציע לגשת לדיון תורה, אבל המדפיס טען כי הוא לא יזכה למשפט הוגן כי כל רב יחשוש לחלוק על הסמ"ע. הם החליטו לנסוע למדינה אחרת בה הוא לא מוכר וכך יזכו למשפט הוגן. הם נכנסו למעונו של רב צעיר בהונגריה, ולמרבה ההפתעה, הרב צידד דווקא בעמדת המדפיס וחייב את הסמ"ע לשלם לו. הסמ"ע שאל בתוקף: "מהיכן דנתונו?" והרב ענה כך: "בפולין הודפס ספר נהדר בשם מאירת עיניים, ושם דן המחבר במקרה דומה ופוסק כפי שפסקתי". הסמ"ע נדהם ואמר: ראה כוחה של אהבה עצמית, נעלם ממני פסק הלכה שכתבתי בעצמי ועמלתי עליו בכל כוחותיי...

יתרו מי התיר לך?'. וכן בטענת בנות צלפחד אמרו: 'והוא לא היה בעדת קורח' שחלק על משה. ולכן יש לומר שבשתי ההלכות הללו אין שומעים לו, ולכן נתעלמה ממנו ההלכה.

וכאן מתחזקות כמובן השאלות האמורות: א. בשביל מה בנות צלפחד דחפו את הנושא של קורח? על מה בכלל התבסס הקיים שלהן? ב. ומעבר לכך, מאיפה שאבו אומץ לערער נגד פסק אלוקי? הרבי התייחס לנושא מזוויות שונות ואנו רוצים לצטט שני רעיונות כבירים שיש בהם משהו מהגאונות.

ד. נפתח עם סיפור חסידי ישן: מעשה בבעל פונדק יהודי שירד מנכסיו. עד לפני כמה שנים היה הוא הגביר המפורסם. הוא חקר את הפונדק מהפריץ וכל עוברי הדרכים היו עוצרים אצלו לשתות כוס וודקה להתחמם. אבל הגיעו ימים קשים והפריץ העלה את דמי החכירה, הגיעו חורפים קשים והאנשים לא יצאו מהבית לעבוד ולא היו יכולים לשלם על השתייה והוא שקע בחובות כבדים.

עצוב החל למכור את הרהיטים היקרים שפיארו את ביתו ואט-אט המעון המפואר שלו נותר ערום. בוקר אחד לא מצא מטבע בקופה כדי לקנות לחם וחלב ובעיניים נואשות הוא תר אחרי חפץ אחרון שיוכל למשכן אותו ולקחת הלוואה, אבל לא נותר דבר. במר ייאוש יצא אל האורווה בחצר וראה בה ארגז מלוכלך של כלי העבודה. הוא פתח אותו ומצא שם מכתב מוכתם שהצהיב מרוב יושן. הוא פתח אותו ופלט זעקה נוראה. "מי יודע אם כל הצרות לא באו בגלל המכתב הזה".

17 שנים קודם, כשהיה בשיא עושרו, הבעש"ט הקדוש עבר דרך הפונדק שלו. הוא אירח את הצדיק בכבוד גדול ולפני שהמשיך בדרכו, הבעש"ט ביקש נוצה וקסת לכתוב מכתב. אחר כך מסר לו את המכתב וביקש ממנו להעביר אותו ליעדו. כנראה שאחר כך הלך לטפל בסוסים והמכתב נשמט אל תוך הארגז והעניין פרח מזיכרונו. 17 שנים חלפו מאז. הוא הביט על הנמענים בצד הקדמי של המעטפה וראה שמדובר בשני ראש הקהל בעיר ברודי. הוא החליט למלא עכשיו את השליחות.

ברגליים כושלות יצא לכיוון ברודי, וכשהגיע לשם, שאל מיהם שני העסקנים המדוברים. האנשים הביטו בו בעיניים נדהמות ושאלו אם יש לו רוח הקודש. מתברר שבימים הללו ממש נערכו בחירות לראשי הקהל והם הם שני האנשים שנבחרו לתפקיד הרם - בפעם הראשונה בחייהם. איש לא הבין מה קורה, הרי הרבי כתב את המכתב לפני 17 שנה, אבל הוא המשיך לבית הוועד ומסר להם את המכתב. היה כתוב בו כך: "היהודי המוכ"ז (מוסר כתב זה) היה פעם עשיר גדול ובעל צדקה, אבל עכשיו באו עליו ימים רעים והוא זקוק לעזרה של הקהילה. אנא רחמנים בני רחמנים התנהגו בו בעין יפה והגישו לו כל עזרה שעומדת לידיכם...".

הטענה של בנות צלפחד הייתה מנומקת עד מאוד, ובעיקר מלאת אמונה בכוח ההבטחה הנצחי של האלוקים: הקב"ה הבטיח מפורשות לדור יוצאי מצרים לנחול את הארץ, כמובא לעיל: "והצלתי אתכם... והבאתי אתכם אל הארץ". אלא שכל בני אותו הדור מאסו בארץ ולכן נענשו והפסידו את ההבטחה. וכאן באה הטענה המנומקת של בנות צלפחד להוכיח שאביהן לא מרד בארץ ישראל וכיון שכן ההבטחה האלוקית לגביו מוכרחת להתקיים! – וכיון שנולדו לו רק בנות, הנה ההשגחה העליונה מחייבת שגם בנות יורשות. כי הבטחה אלוקית מעצבת את המציאות ומוכרחת לבוא לידי מימוש.

כעת נבין היטב כל מילה בטענה שלהן כפי שמצטט רש"י: א. אבינו לא היה מהמתלוננים - שהם חבורת הקוטרים שייבבה כנגד ארץ ישראל אחרי חזרת המרגלים. ב. אבינו לא היה בעדת קורח - שגם היא דיברה קשות על ארץ ישראל במטרה לבזות את משה ואהרן, כפי שהשמיצו דתן ואבירם: "אף לא ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו".

ועדיין משה היה יכול לחשוב שצלפחד מת בחטא חמור אחר כלשהו שמונע את זכותו על ארץ ישראל, לכן הוסיפו והדגישו דבר מדהים: החטא שהוא מת בו לא היה ממש חטא אלא נעשה בכוונה טובה.

"רבי עקיבא אומר: מקושש עצים היה", ומובא בתוספות (בבא בתרא קיט,ב) שהמקושש חטא לשם שמים. זה היה מיד אחרי שניתנה מצוות השבת במרה ובני ישראל התקשו להתרגל לאיסורי השבת, ולכן במטרה לזעזע אותם לשים לב אל חומרת היום, הוא קושש עצים וכך חטף את עונשו למען ישמרו ויראו. כך שהמקושש חילל שבת במטרה לשמור שבת.

"רבי שמעון אומר: מן המעפילים היה", וזה כבר מעצים את זכותו ישירות בנושא המדובר כאן. משום שהמעפילים היו קבוצת אנשים אחרי חטא המרגלים שהדדעזעו מחרון האף האלוקי והחליטו לפרוץ בכוחות עצמם לארץ ישראל, ואולם הגויים שישבו באזור היכו אותם עד מוות. ומובן שלפי הגישה הזו צלפחד ראוי שבעתים **לחלק בארץ ישראל**, משום שהוא ביקש לתקן ישירות את חטא המרגלים. ואף שהמעשה הספציפי לא היה ראוי, אבל אין ספק שההבטחה האלוקית העקרונית אמורה לחול עליו.

4. ליקוטי שיחות ח/171 והערה 33: טענת בנות צלפחד הייתה שאין היגיון בכך שצלפחד יפסיד את ההבטחה האלוקית שניתנה ליוצאי מצרים "ונתתי אותה לכם מורשה". שכן הוא לא חטא בחטא **שקשור בארץ ישראל**, ולכן הדגישו שהוא לא היה בחטא מתלוננים, שהם המתלוננים על הארץ אחרי המרגלים שאמרו 'וילנו על משה ועל אהרן... לו מתנו בארץ מצרים', וכן לא היה בעדת קורח שאמרו 'אף לא ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו'. וכיון ש'השופט כל הארץ לא יעשה משפט?!', זה גופא מוכיח שכשאין לו בנים, גם הבנות של יוצאי מצרים יורשות את הזכות של אביהן בארץ ישראל.

ועדיין אין הרבי מסתפק בכך, אלא הוסיף בהזדמנויות אחרות נקודה מרגשת אין קץ שמביאה את צדקתן לשיא. סוף-סוף יכול הבחור הלמדן להתעקש ולשאול **מי אתן בכלל?** מאיפה לכן האומץ לערער כנגד החוק האלוקי שקבע שבנות אינן יורשות? נכון שמצאתן עילה משפטית כזו ואחרת, אבל הקב"ה יודע הכול ובכל זאת פסק מה שפסק ומאיפה התקדים לערער כנגד קביעה אלוקית?

כאן עלינו לשים לב אל המילה המרכזית בה נקטו כבסיס לטענת הקיפוח, מילה נדירה שמוזכרת רק שלוש פעמים בכל המקרא: "למה **ייגרע** שם אבינו?". מי עוד היה זה שזעק "למה **נגרע**" והשתמש באותה מילה בדיוק כדי לטעון טענת קיפוח? שם טמון התקדים לאומץ לבן⁴.

פרשת בהעלותך סיפרה את סיפור "פסח שני": קבוצת אנשים שהייתה טמאה בפסח ראשון ולא זכתה להקריב את הפסח, באה וטענה לפני משה רבנו "למה נגרע מהקריב את הפסח?" אנו רוצים עוד הזדמנות. על פניו, הייתה זו טענה מופרכת וחסרת טעם. זאת בעיה שלכם ומה אתם רוצים ממשה רבנו? וכי מי שחילל שבת יבוא לבקש הזדמנות שניה ביום שלישי?!

משה הפנה את השאלה אל הקב"ה ולמרבה ההפתעה ריבוננו של עולם הסכים שהם צודקים. ה' שבר את הכללים וכתב אותם מחדש: מי שלא עשה פסח בניסן - יעשה אותו באייר. וזאת הייתה מהפכה: כאן קבע הקב"ה תקדים עצום לפיו יהודי יכול **להוסיף מצווה בתורה**. שכן זה **כוחה של צעקה**. הצימאון של יהודי להיות קרוב יותר שובר את כל המוסכמות וגורם לקב"ה לכתוב את הכללים מחדש.

וזה בדיוק מה שצעקו בנות צלפחד: "למה ייגרע שם אבינו?". אנו לא מבקשות פטור, אנו לא מבקשות הנחות, להיפך, אנו מבקשות להיות **קרובות יותר**, "צמאה לך נפשי", אנו מתחננות לחלק בארץ ישראל וזה דווקא בשלב בו הגברים סביבן מזלזלים בארץ ישראל – וליהודי מותר לצעוק בבקשה להיות קרוב יותר. אין סוף לטוב ואין סוף לקשר עם האלוקים ולכן מותר ליהודי לרצות לטעום יותר מהטוב האלוקי. ואדרבה, הצעקה עצמה היא זאת ששוברת את הכללים. גם אם קודם נקבע דבר אחד, הצעקה מזעזעת את המוסכמות וגורמת לקב"ה לנסח את הדברים מחדש.

כך שמעתי פעם דבר יפה: **ידוע הסיפור עם אותם בני זוג שלא זכו לילדים במשך עשר שנים. לפי ההלכה הם יכולים להתגרש ולנסות סיבוב שני עם בני זוג אחרים. החליטו להתגרש אבל קודם הלכו לבקש הסכמה מרבי שמעון בר יוחאי. אמר להם רשב"י: כשם שנישאתם במאכל ומשתה, לכו תפרדו במאכל ומשתה. עשו סעודה והבעל השתכר. הוא אמר לאשתו: "קחי לך חפץ אחד ותחזרי לבית הורייך". האישה ביקשה מהמשרתים לשאת את בעלה לבית הוריה. בבוקר התעורר משכרותו וראה שהוא שוכב על הספה בבית חמיו. שאל את אשתו מה מעשיי כאן? היא ענתה: "אמרת לי לקחת חפץ אחד ואין לי דבר יקר ממך". הלכו יחד אל רשב"י, התפלל עליהם וזכו לילדים.**

מה משמעות הסיפור? למה רשב"י לא התפלל עליהם מראש? בשביל מה היה צריך את התעלול הזה קודם? התשובה פשוטה: לא התפילה של רשב"י גרמה את הנס, אלא הצעקה של האישה "אין לי

⁴ בפעם השלישית יהיו אלו בני שבט מנשה בפרשת מסעי (לו, א-ג) שיטענו כנגד בנות צלפחד: "ונגרעה נחלתן מנחלת אבותינו". כאשר הן יקבלו את חלקן בחלת מנשה ויתחננו עם בעלים משבטים אחרים, הן יגרעו את חלק מנשה לטובת בעליהן וצאצאיהן ששייכים לשבטים אחרים. ואכן בנות צלפחד קיבלו את הטענה וקיבלו על עצמן להינשא רק לבני השבט שלהן.

דבר יקר ממך" שברה את שערי השמים. רשב"י ידע שהגזירה נגדם חתומה, אבל יש דבר אחד ששובר את מנועולי השמים: צעקה של בת ישראל.

ועוד מבאר העולם את הסיפור המפורסם על רבי אלעזר בן דורדייא: בכל העולם לא היה חוטא כמותו ופעם הלך אצל אישה רחוקה לחטוא עמה ובשעת מעשה אמרה: 'אתה אבוד, אלעזר בן דורדייא לא ישוב בתשובה'. הזדעזע לשמוע את הדברים ועוד ממנה והלך בין ההרים ובכה עד שיצאה נשמתו. יצאה בת קול ואמרה: 'אלעזר בן דורדייא מזומן לחיי העולם הבא'. ממשיכה הגמרא כי רבי יהודה הנשיא שמע את הבת-קול והחל לבכות. 'יש קונה עולמו בשנים רבות ויש קונה עולמו בשעה אחת'.

כאן עולה השאלה למה רבי בכה? מה אכפת לו שרבי אלעזר קנה את עולמו בשעה אחת? הרעיון הוא כביר: רבי בכה ואמר 'תראו כמה אפשר להשיג בזעקה אחת. כמה אפשר לפרוץ קדימה ברגע אחד של מוכנות לשינוי. את הדרך שהולכים הצדיקים בשנים רבות בעל התשובה פועל בזעזוע פנימי אחד'.

[מצד שני, בימינו חשוב להדגיש את הדרך בה עשו זאת בנות צלפחד. הן פעלו בכל הכבוד הראוי ובתוך מסגרות ההלכה. הן לא יצאו לרחובה של עיר והתעטפו בטליתות, הן לא הקימו ארגוני נשים ליזום רפורמות בהלכה, הן לא הפיצו מאמרים כנגד ההנהגה הגברית השמרנית והמאובנת. תמורת זאת נכנסו לבית המדרש ושם טענו את טענותיהן כפי שנוהגים יהודים יראי שמים. "ותקרבה ... ותעמודנה .. לפני משה ולפני אלעזר". ואכן הדרך הזו הובילה אותן לקרבה רוחנית].

תורת מנחם תשכה ג/300: כל זמן שליהודי לא הפריעה העובדה שאינו יכול להקריב קרבן פסח, לא הייתה אפשרות עבורו לעשות זאת. דווקא כשהתעורר ה'יהודי' שבו והוא רץ למשה בזעקה 'למה נגרע' זה עצמו פעל מענה חדש ופתח עבורו אפשרות חדשה למלא רצון ה' ... ודוגמת סיפור זה אירע אצל בנות צלפחד: כל זמן שלא דרשו זאת לא נתן הקב"ה דין כזה אודות ירושת הבנות. אולם כאשר באו נשות ישראל והביעו את דרישתן ותביעתן מהקב"ה לקבל חלק במילוי רצון ה' ... כתב עבורן הקב"ה פרשה מיוחדת בתורה אודות דיני ירושה לנשים.

המסקנה לימינו ברורה: שוב ושוב אנו מרגישים מטופשים לבקש את הגאולה השלמה. אנו אומרים לעצמנו 'מה לנו לבלבל לקב"ה? הוא יודע מתי להביא את הגאולה וכאשר יחשוב שהגיע הזמן – יעשה זאת!'. האמת היא בדיוק הפוכה: בנות צלפחד מלמדות שאף אחד לא יעשה את העבודה עבורנו. איש לא יכול לגאול אותנו מהגלות חוץ מאנחנו עצמנו. זה עצמו שהגאולה לא באה, זה בגלל שאיש עוד לא צעק ברצינות. כל מה שדרוש הוא שנצעק באמת "די", והצעקה תזעזע את מחסומי הגלות ותעורר גאולה בפועל ממש.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**